

Βρυξέλλες, 25 Απριλίου 2024
(OR. en)

8947/1/24
REV 1

SOC 279
GENDER 64
ANTIDISCRIM 58
EMPL 164

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Προεδρία
Αποδέκτης:	Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων / Συμβούλιο
Θέμα:	Γυναίκες στον δημόσιο βίο - Συζήτηση προσανατολισμού

Επισυνάπτεται για τις αντιπροσωπίες καθοδηγητικό σημείωμα που συνέταξε η Προεδρία, ενόψει της συζήτησης προσανατολισμού για το ανωτέρω θέμα κατά το Συμβούλιο EPSCO στις 7 Μαΐου 2024.

Γυναίκες στον δημόσιο βίο

Συζήτηση προσανατολισμού

Βελτίωση της εκπροσώπησης των γυναικών στη λήψη αποφάσεων

Η ισότητα των φύλων αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα και θεμελιώδη αρχή της ΕΕ που κατοχυρώνεται στις Συνθήκες και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Στόχος είναι μια Ένωση ισότητας, όπου γυναίκες και άνδρες, κορίτσια και αγόρια, σε όλη την πολυμορφία τους, είναι ελεύθερα να ακολουθήσουν την πορεία που έχουν επιλέξει στη ζωή τους, έχουν ίσες ευκαιρίες να προοδεύουν και μπορούν να είναι ισότιμα μέλη και να ηγούνται της ευρωπαϊκής μας κοινωνίας.

Ως αποτέλεσμα της ενισχυμένης πολιτικής δέσμευσης στον τομέα αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δίνει το παράδειγμα με το πρώτο Σώμα των επιτρόπων με ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων και την πρώτη επίτροπο αρμόδια για την ισότητα των φύλων. Έχει επιτευχθεί αξιοσημείωτη πρόοδος από όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ κατά τη διάρκεια της τρέχουσας θητείας, με νομοθετικές πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην προώθηση της ισότητας των φύλων σε όλες τις διαστάσεις. Είναι επιτακτική ανάγκη οι δημοκρατικές διαδικασίες και τα πολιτικά κόμματα στις δομές τους να παρακολουθούν αυτές τις εξελίξεις, να μην εισάγουν αποκλεισμούς και να αντικατοπτρίζουν την πολυμορφία της ευρωπαϊκής κοινωνίας.

Ωστόσο, παρά τις μακροχρόνιες προσπάθειες και την αδιαμφισβήτητη πρόοδο που έχει επιτελεστεί, οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται στα περισσότερα επίπεδα λήψης πολιτικών αποφάσεων και σε άλλους τομείς του δημόσιου βίου, ιδίως σε υπουργικές και άλλες εκτελεστικές θέσεις. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και σύμφωνα με στοιχεία του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), οι γυναίκες αποτελούν κατά μέσο όρο το 39,5 % των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ενώ το 32,8 % των μελών των εθνικών κοινοβουλίων στα κράτη μέλη της ΕΕ είναι γυναίκες, με μεγάλες γεωγραφικές ανισότητες. Κατά μέσο όρο, οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν μόλις το 32,9 % των ανώτερων υπουργών και καταλαμβάνουν μόνο το 35,7 % των μελών των περιφερειακών κοινοβουλίων. Απόλυτη ισότητα ή ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων στην πολιτική υπάρχει μόνο σε λίγα κράτη μέλη της ΕΕ.

Επιπλέον, ακόμη πιο απογοητευτικά είναι τα στοιχεία σχετικά με την ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων εντός των κοινοβουλίων και των τοπικών και περιφερειακών συμβουλίων όσον αφορά τις θέσεις των προέδρων, των προέδρων κοινοβουλευτικών οργάνων ή τις βασικές μη αιρετές θέσεις. Εξακολουθεί να υπάρχει διαχωρισμός με βάση το φύλο στα χαρτοφυλάκια των υπουργών και στη συμμετοχή σε κοινοβουλευτικές ομάδες εργασίας, καθώς διαπιστώνονται παραδοσιακά ανδροκρατούμενες ομάδες (άμυνα, οικονομικά) και άλλες στις οποίες καταγράφεται υψηλότερο ποσοστό γυναικών (κοινωνική πολιτική, εκπαίδευση) και οι οποίες συνδέονται στενά με τον νομοθετικό και δημοσιονομικό αντίκτυπο, προς όφελος των ανδροκρατούμενων πολιτικών.

Από διατομεακή άποψη, τα αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών που ανήκουν σε εθνοτικές μειονότητες, των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+ ή των γυναικών με αναπηρία είναι ελλιπή· ωστόσο καταγράφουν πολύ χαμηλά ποσοστά, γεγονός που υποδηλώνει περιορισμένη εκπροσώπηση των μειονοτικών ομάδων και των προοπτικών τους.

Εμπόδια στην ισότιμη εκπροσώπηση των γυναικών σε πολιτικές και εκτελεστικές θέσεις

Στον τομέα της λήψης πολιτικών αποφάσεων, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν εμπόδια τα οποία είναι ενσωματωμένα σε διαφορετικά πολιτισμικά, οικονομικά και πολιτικά περιβάλλοντα και εκλογικά συστήματα.

Πρώτον, υπάρχουν γνωστά μακροχρόνια εμπόδια που εξακολουθούν να αποτρέπουν ή να αποθαρρύνουν τις γυναίκες να εισέρχονται σε θέσεις λήψης πολιτικών αποφάσεων, όπως:

- τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις λόγω φύλου που είναι ριζωμένα στη γενικότερη κουλτούρα και εξακολουθούν να επηρεάζουν αρνητικά τις γυναίκες. Η ανατροφή αγοριών και κοριτσιών και τα αρνητικά στερεότυπα γυναικών και ανδρών, μεταξύ άλλων στα μέσα ενημέρωσης, περιορίζουν περαιτέρω το ενδιαφέρον και τις προσδοκίες σταδιοδρομίας των γυναικών σε θέσεις εξουσίας στην καριέρα τους·
- η ανδροκρατούμενη πολιτική κουλτούρα σε κόμματα και πολιτικούς θεσμούς. Ο τρόπος οργάνωσης των πολιτικών κομμάτων, ως ρυθμιστών της πρόσβασης σε πολιτικά αξιώματα, για παράδειγμα όσον αφορά τις διαδικασίες στρατολόγησης, εισδοχής και επιλογής, έχει αρνητικό αντίκτυπο στις ευκαιρίες των γυναικών να καταλάβουν ηγετικές θέσεις·
- το ζήτημα της φροντίδας και της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής. Πολλές γυναίκες σε ηγετικές θέσεις αντιμετωπίζουν τεράστιο φόρτο εργασίας και απαιτήσεις χρόνου, ενώ η ευθύνη για την οικιακή εργασία και τη φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων εξακολουθεί να είναι άνισα κατανομημένη·

- η άνιση κατανομή βασικών πόρων, όπως ο χρόνος, τα οικονομικά μέσα και τα πολιτικά δίκτυα·
- τα ίδια τα πολιτικά συστήματα τα οποία μπορεί να αποτελέσουν ενδεχομένως θεσμικό εμπόδιο. Τα πλειοψηφικά συστήματα είναι λιγότερο αποτελεσματικά όσον αφορά την προώθηση της εκλογής γυναικών υποψηφίων απ’ ό,τι τα πολιτικά συστήματα που βασίζονται εξ ολοκλήρου στην αναλογική εκπροσώπηση ή περιλαμβάνουν ένα στοιχείο αναλογικής εκπροσώπησης·
- ο τρόπος με τον οποίο καλύπτονται οι γυναίκες σε πολιτικές και ηγετικές θέσεις από τα μέσα ενημέρωσης, ο οποίος εξακολουθεί να είναι μεροληπτικός ως προς το φύλο, με τις γυναίκες πολιτικούς να τυγχάνουν σημαντικά μικρότερης προσοχής (17 % λιγότερο από τους άνδρες), ενώ η κάλυψη συχνά αντικατοπτρίζει έμφυλα στερεότυπα (Van der Pas & Aldering 2020)·
- η έλλειψη γυναικείων προτύπων ως αποτέλεσμα των προαναφερθέντων εμποδίων.

Δεύτερον, **έχουν προκύψει νέα, δύσκολα εμπόδια που αποτρέπουν τις γυναίκες να παραμείνουν σε θέσεις λήψης πολιτικών αποφάσεων ή τις αναγκάζουν να εγκαταλείψουν πρόωρα**, ιδίως τα εξής:

- η βία και η παρενόχληση κατά των γυναικών πολιτικών, αλλά και κατά άλλων γυναικών σε ηγετικές θέσεις, που έχουν αποτρεπτικό αντίκτυπο σε όλες τις γυναίκες οι οποίες εξετάζουν το ενδεχόμενο σταδιοδρομίας στον δημόσιο βίο. Πολλές γυναίκες σε πολιτικές και ηγετικές θέσεις αποσύρονται πριν από τη λήξη της θητείας τους ή δεν παραμένουν στην εξουσία για μεγάλο χρονικό διάστημα.
- το επίπεδο κακοποίησης και βίας που στρέφεται δυσανάλογα κατά των γυναικών στην πολιτική και τον δημόσιο βίο, απλώς και μόνο επειδή είναι γυναίκες, συνιστά ολοένα και πιο ανησυχητικό φαινόμενο. Ενώ οι άνδρες βιώνουν κυρίως γενικότερη και πολιτική κακοποίηση, οι γυναίκες πολιτικοί βιώνουν κακοποίηση λόγω του φύλου τους, ενώ οι γυναίκες πολιτικοί που ανήκουν σε εθνοτικές μειονότητες εισπράττουν τη μεγαλύτερη κακοποίηση.
- ανησυχία επίσης προκαλούν οι μαρτυρίες σημερινών και πρώην γυναικών πολιτικών που έχουν μιλήσει, στον απόηχο του κινήματος #MeToo, για τις προσωπικές τους εμπειρίες σεξουαλικής παρενόχλησης. Εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη εσωτερικών διασφαλίσεων κατά του σεξισμού, της παρενόχλησης και της σεξουαλικής παρενόχλησης, ενώ επίσης απουσιάζουν οι μηχανισμοί αποτελεσματικής υποβολής καταγγελιών και λογοδοσίας εντός των κομμάτων και των κοινοβουλίων. Οι υποψήφιες και οι γυναίκες βουλευτές αναφέρουν επίσης έλλειψη στήριξης και διακομματικής αλληλεγγύης όταν δέχονται κακοποίηση.

- έρευνες δείχνουν ότι οι γυναίκες πολιτικοί δέχονται έως και τρεις φορές περισσότερες επιθέσεις σε σύγκριση με τους άνδρες πολιτικούς, ιδίως στο διαδίκτυο (Daniele, DiPoppa, Pulejo, 2023). Η βία κατά των γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων είναι ευρέως διαδεδομένη και μετατοπίζεται όλο και περισσότερο στην εικονική σφαίρα με νέες εκφάνσεις, όπως επεξεργασμένες από υπολογιστή εικόνες και βίντεο με γυμνό, οι οποίες δημιουργούνται χωρίς συγκατάθεση (βαθυπαραποιημένες προσωπικές εικόνες, κυβερνοεπιδειξιomanία) ή παρενοχλητική παρακολούθηση στο διαδίκτυο. Επιπλέον, παρότι η βία στο διαδίκτυο είναι από μόνη της μια εξαιρετικά εκφοβιστική και τραυματική εμπειρία, μπορεί επίσης να προηγείται της βίας εκτός διαδικτύου και να οδηγεί σε ακραίες περιπτώσεις — όπως η δολοφονία της βουλευτή Jo Cox στο Ηνωμένο Βασίλειο — σε γυναικοκτονία. Οι ΛΟΑΤΚΙ+ και οι υποψήφιες από μειονότητες στοχοποιούνται επίσης με δυσανάλογο τρόπο.

Μηχανισμοί για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε πολιτικές θέσεις

Η υποεκπροσώπηση των γυναικών στη λήψη αποφάσεων είναι ένα πολύπλευρο ζήτημα. Τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν δεν αφορούν μόνο το εκλογικό σύστημα ή τα πολιτικά κόμματα, αλλά έχουν ευρύτερο πεδίο εφαρμογής και περιλαμβάνουν επίσης πολιτικές για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής και πολιτικές για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας, τη στήριξη μιας πιο ισότιμης κατανομής των ευθυνών φροντίδας και των οικιακών εργασιών και την αντιμετώπιση των έμφυλων στερεοτύπων. Μελέτες δείχνουν επίσης ότι, προκειμένου να αυξηθεί και να διασφαλιστεί η παρουσία των γυναικών στην εξουσία και να αξιοποιηθούν πλήρως τα ταλέντα τους, είναι αναγκαίο να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς για όλους και όλες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών από μειονεκτούσες ομάδες. Όπως υπενθυμίζεται στη στρατηγική της Επιτροπής για την ισότητα των φύλων 2020-2025, οι γυναίκες αποτελούν ετερογενή ομάδα και ενδέχεται να αντιμετωπίζουν διασταυρωτικές διακρίσεις λόγω διαφόρων χαρακτηριστικών¹. Για παράδειγμα, οι γυναίκες με αναπηρία αντιμετωπίζουν συχνά προκλήσεις κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένων της συμμετοχής στις εκλογές και της συμμετοχής σε πολιτικές διαδικασίες και διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

¹ Σύμφωνα με το άρθρο 10 της ΣΛΑΕΕ, κατά «τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των δράσεων της, η Ένωση επιδιώκει να καταπολεμήσει κάθε διάκριση λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού».

Η στρατηγική για την ισότητα των φύλων υπενθύμισε επίσης την ουσιαστική σημασία των ίσων ευκαιριών συμμετοχής για την αντιπροσωπευτική δημοκρατία σε όλα τα επίπεδα. Η Επιτροπή δεσμεύτηκε να προωθήσει τη συμμετοχή των γυναικών ως ψηφοφόρων και υποψηφίων στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2024, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα εθνικά κοινοβούλια, τα κράτη μέλη και την κοινωνία των πολιτών, μεταξύ άλλων μέσω της χρηματοδότησης και της προώθησης βέλτιστων πρακτικών. Η Επιτροπή ανέλαβε επίσης συγκεκριμένες δεσμεύσεις όσον αφορά τις ανώτερες θέσεις στη διοίκησή της και δεσμεύτηκε να στηρίξει τα κράτη μέλη για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή αποτελεσματικότερων στρατηγικών με στόχο την αύξηση του αριθμού των γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων.

Όσον αφορά το ευρύτερο ζήτημα της αύξησης της συμπεριληπτικότητας στο εργασιακό περιβάλλον, στην οδηγία 2019/1158 σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής προβλέπονται ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας για τους γονείς και τους φροντιστές, ενώ η οδηγία 2006/54/EK για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης προβλέπει επίσης αυξημένη προστασία από τις διακρίσεις λόγω φύλου.

Η σύσταση της Επιτροπής του 2023 για συμπεριληπτικές και ανθεκτικές εκλογικές διαδικασίες περιέχει συστάσεις για την ισότητα των φύλων και προσδιορίζει ορισμένα σχετικά μέτρα που απευθύνονται στα κράτη μέλη.

Η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες που θεσπίστηκε πρόσφατα και η επικείμενη οδηγία σχετικά με τη βία κατά των γυναικών αποσκοπούν στην καλύτερη προστασία των χρηστών μέσω της διασφάλισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο διαδίκτυο, της θέσπισης ενός ισχυρού πλαισίου διαφάνειας και λογοδοσίας για τις επιγραμμικές πλατφόρμες και της παροχής ενός μοναδικού, ενιαίου πλαισίου σε ολόκληρη την ΕΕ. Υποχρεώνει, μεταξύ άλλων, τις μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες να λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα μετριασμού για την αντιμετώπιση των συστημικών κινδύνων, μεταξύ άλλων όσον αφορά την παράνομη ρητορική μίσους ή τη βία κατά των γυναικών στον κυβερνοχώρο. Η λεγόμενη οδηγία κατά των SLAPP (οδηγία κατά των στρατηγικών αγωγών προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού) αποσκοπεί στην καλύτερη προστασία των πολιτικών, των δημοσιογράφων, των ακτιβιστών και άλλων από την απειλή αβάσιμων και καταχρηστικών νομικών ενεργειών για τη φήμη όσων εργάζονται προς το δημόσιο συμφέρον.

Με την πρόσφατη συμφωνία για την οδηγία σχετικά με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, τα κράτη μέλη θα κληθούν να θέσουν σε εφαρμογή νέα εργαλεία για την καταπολέμηση της βίας και της ρητορικής μίσους κατά των γυναικών εντός και εκτός διαδικτύου, ενώ επιφυλάσσεται σημαντικός ρόλος για τις διαδικτυακές πλατφόρμες.

Το επόμενο έτος, θα εορταστεί η 30ή επέτειος της Διακήρυξης του Πεκίνου του 1995 και της Πλατφόρμας Δράσης για τις Γυναίκες, την Ανάπτυξη και την Ειρήνη (BPfA). Η Πλατφόρμα του Πεκίνου υπενθυμίζει ότι η ισότητα στη λήψη αποφάσεων είναι απαραίτητη για τη χειραφέτηση των γυναικών. Επιπλέον, η Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών (Σύμβαση CEDAW) θεσπίζει το δικαίωμα συμμετοχής στον δημόσιο και τον πολιτικό βίο, προβλέπει δε την υποχρέωση να λαμβάνονται όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εξάλειψη των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών στον πολιτικό και δημόσιο βίο και να διασφαλίζεται ότι οι γυναίκες έχουν επί ίσοις όροις με τους άνδρες το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, καθώς και το δικαίωμα να συμμετέχουν στα κοινά, να κατέχουν δημόσιο αξίωμα και δημόσιο λειτουργήμα και να συμμετέχουν σε σχετικές δραστηριότητες της κοινωνίας των πολιτών.

Αυτή η συζήτηση θα δώσει την ευκαιρία να συζητηθούν οι μηχανισμοί και τα μέτρα που απαιτούνται για την προώθηση της ισότητας των φύλων στη λήψη αποφάσεων σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο. Σε αυτά θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται θεσμικά και διαρθρωτικά μέτρα σε εθνικό επίπεδο, όπως μεταρρυθμίσεις των εκλογικών συστημάτων, δεσμευτικές ή εθελοντικές κομματικές ποσοστώσεις, ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων στα διοικητικά όργανα των φορέων διαχείρισης εκλογών, σύνδεση της χορήγησης δημόσιας χρηματοδότησης στα πολιτικά κόμματα με την ισότητα των φύλων, επαναπροσδιορισμός των δομών εργασίας και προώθηση της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου, συμπεριλαμβανομένης της καλύτερης συλλογής δεδομένων, αλλά και κατάρτιση, καθοδήγηση, χρηματοδότηση και άλλη στήριξη για τις υποψήφιες γυναίκες, ιδίως τις νέες γυναίκες και τις γυναίκες από υποεκπροσωπούμενες μειονοτικές ομάδες. Λόγω του σεξισμού, της παρενόχλησης και της βίας που υφίστανται ιδίως οι γυναίκες πολιτικοί, θα πρέπει να δοθεί προσοχή σε μέτρα για την καταπολέμηση των έμφυλων στερεοτύπων, της ρητορικής μίσους και της παρενόχλησης εντός και εκτός διαδικτύου.

Ενόψει των επικείμενων εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο πλαίσιο των προσπαθειών της για τη βελτίωση της προβολής της πολιτικής για την ισότητα των φύλων στο Συμβούλιο, η βελγική Προεδρία θέτει το θέμα αυτό προς συζήτηση και ανταλλαγή εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών, με σκοπό την κατοχύρωση ασφαλούς και ισότιμου περιβάλλοντος για τις γυναίκες στον δημόσιο βίο.

Βάσει των ανωτέρω, οι υπουργοί καλούνται να πραγματοποιήσουν συζήτηση προσανατολισμού γύρω από τα ακόλουθα ερωτήματα:

- 1. Ποιες στρατηγικές και μηχανισμούς σε εθνικό επίπεδο ανέπτυξε η χώρα σας για να ενισχύσει την εκπροσώπηση των γυναικών στη λήψη αποφάσεων και να προωθήσει την ισότητα των φύλων σε ηγετικούς ρόλους;*
- 2. Ποιες πρωτοβουλίες μπορούν να αναληφθούν σε επίπεδο ΕΕ για την επίτευξη του προαναφερθέντος στόχου;*